

Форми на организацията на икономическия живот

Публикувано от Simonsita на 02.02.2010, 22.00

Форми на организация на икономическия живот на обществото

Форми на организация на икономическия живот на обществото

1. Форми на организация на стопанския живот – обща характеристика

2. Пазарна система

- поява
- същност и функции на пазара
- видове пазари
- предимства и недостатъци

3. Социално пазарна икономика

Нито едно общество, било то антично или съвременно, не може без форми и системи на икономическа организация. Историята на обществото познава две основни форми на организация на общественото стопанство: натурално и стоково.

Натурално стопанство. То е било присъщо най-вече за първобитната община, която произвежда всичко необходимо за себе си. Неговият продукт е предназначен за вътрешно потребление. Размяната тогава не е била позната на хората. Това стопанство е било затворено, самозадоволяващо се стопанство. По-късно, с развитието на общественото разделение на труда, се появява стоковото стопанство.

Стоково стопанство. Тук се разбира такава организация на общественото стопанство, при която продукцията се произвежда от отделни производители. Всеки се специализира в производството на някакъв продукт. Така се появява необходимост от покупко продажба, а това съпоставя продавачите и купувачите. Наред с това е необходимо още едно условие: техните производства да бъдат самостоятелни и независими едни от други.

В древността стоковото производство е слабо развито. То се основава на личния труд на производителя на средствата за производство и няма всеобщ характер. По-късно производителите се обособяват и развиват. Едни се разоряват, а други забогатяват, което води до формиране на нова форма стоково стопанство – капиталистическо. В съвременната икономическа теория доминира разбирането, че еволюцията на стопанския живот преминава през следните типове икономически системи: традиционна; пазарна; командноадминистративна.

Традиционна – производството се основава на традициите, обичаите, култовите обреди; неразвити пазарни отношения; ниски темпове на икономически растеж; преобладаване на земеделие и на ръчния труд.

Пазарна – развити системи на обществено разделение на труда; пазарът – всеобща форма на икономическа връзка; доминиране на машинното производство; развита пазарна инфраструктура (борси, банки т.н.); система от видове пазари

Командно административна – централно регулиране на икономическите процеси; планово-нормативно разпределение на ресурсите; определяне на цените; ограничаване на свободата на пазарните отношения; господство на държавната собственост.

Смесена икономика – разнообразни форми на собственост; многосекторна икономика; частната собственост е доминиращата форма на производството; планът и пазарът са начин на координация на икономическата дейност; защита на интересите на различните слоеве на населението.

Пазар – същност, видове и функция.

Всяко определение е ограничено. Това важи и за пазара. За него съществуват множество определения:

1. Пазарът най-често се определя като място, където се извършва покупко-продажба на стоки.

2. Съвкупност от стоково предлагане и платежоспособно търсене
3. Форма на стоково стопанство и парично обръщение
4. Совкупност от икономически отношения, свързани с реализацията на стоките, с преминаването им от сферата на производство в сферата на потребление.

Както се вижда определенията за пазара са много. Общото в тях е, че пазарът се разглежда като явление на стоковото производство. Той е продукт на това производство и на самото разделение на труда. Стоковото производство предполага стокова размяна, а тя става чрез пазара. Общественото разделение на труда определя мащабите на пазара. Колкото е по-развито, толкова икономическите връзки между отделните производители са по-развити.

Пазарът е форма на стокова размяна и в този смисъл има дълъг и сложен път на развитие. Той е опосредстващо звено между производството и потреблението. Посредством него икономиката се съединява в едно цяло и потребителите стават господари на производството.

Ако лицето А обменя стока с лицето Б – това е проста размяна. Но когато тази размяна се опосредства от парите, тя се усложнява. Не всяка покупка е продажба.

Съвременният пазар не е просто размяна, а развита форма на стоково обръщение. Развятия пазар не е просто бартер – размяна на стока срещу стока – а стоково парично обръщение: стока-пари-стока-пари. Ако той се разглежда в светлината на тази формулировка, в качеството си на опосредстваща връзка между производство и потребление, пазарът показва на производителите какво как и за кого да произвеждат.

Същността на пазара се разкрива чрез неговите функции. По важни функции на пазара са:

1. регулеща
2. разпределителна
3. информационна
4. стимулираща
5. еквивалентна
6. контролираща

Регулираща – пазарът регулира разходите за производство на продукцията. Той извършва подбор на необходимите продукти и засега е най-ефективният механизъм за утвърждаване на потреблението на хората. Ако търсенето на стоката се увеличи, то и производството се увеличава

и цената нараства. Щом обаче пазарът се наводни със стока – цената намалява. По такъв начин пазарът установява известен баланс между търсенето и предлагането. Той показва кои стоки, как и за кого да се произвеждат.

Разпределителна – пазарът осигурява ефикасно разпределение на ресурсите и производствените фактори. Критерият за това е печалбата. Приливът на капитали от един отрасъл в друг се извършва благодарение на нея. Това продължава до тогава, докато се получи една балансирана норма на печалба, т.е. да се постигне равновесие между търсене и предлагане. Всеки друг вариант би имал обратен ефект.

Информационна – дава сведения на всички субекти за състоянието на цените, качеството и структурата на производството. Посредством тях предприемачите се ориентират и разработват своя стратегия за производство.

Стимулираща – стимулира внедряването на новостите на науката и техниката и по този начин намаляване на разходите на производството.

Еквивалентна – съпоставя индивидуалните разходи с обществените, съизмерва техния резултат. Тази функция изисква стоките да се разменят на равностойна основа. Размяната е израз на общественото признание за тяхната обществена полезност и значимост.

Контролираща – нарича се още санираща – освобождава пазара от неефективни, икономически слаби предприятия и поощрява онези, които са печаливши.

Съществуват много видове пазари. Основните критерии за това разграничение се оповават на:

1. обекти на пазара – пазар на природни ресурси – капитал, земя, труд, ценни книжа, интелектуална собственост, на информация и др.
2. субекти на пазара – пазар на купувачи, продавачи, посреднически
3. географско разположение – местен, регионален, национален и международен
4. място на създадения продукт – вътрешен и външен пазар

Пазарът в своето развитие еволюира. Хронологически се оформят следните типове пазари:

- неразвит
- свободен

- регулиран

Неразвит пазар. Този пазар е онзи, при който пазарните отношения имат случаен, неразвит характер – бартерна търговия. Една стока се разменя в натура срещу друга – проста размяна на продуктите на производството.

Свободен пазар. Това е система от пазарни отношения, която дава възможност на икономическите субекти да постигнат своите цели без намесата на дънжавата. Стоковата размяна се извършва свободно, без всякаква принуда, в отсъствието на някакви централни органи. Хората сами избират средствата за размяна, с която постигат най-голям ефект. Свободният пазар се характеризира със следните принципи.

1. свобода на пазарните отношения – пазарът поставя всичко на място
2. невмешателство на държавата в икономиката
3. свободно ценообразуване
4. подчинение на държавата на съществуващата пазарна форма на икономиката

Свободният пазар е саморегулираща, самиразвиваща се система. Нейните елементи са подредени по свои вътрешни закони, възможности и сили. Това става без всякакво външно въздействие, но доколкото е налице то само дава определена насоченост на организация на системата. Външните сили могат да внесат корекции в развитието на пазара. Тези признаци, присъщи на свободния пазар, днес, без да се отречат, като че ли загубват своята сила.

Свободният пазар се ограничава от монопола. Монополът има власт над всички останали, а там където има принуда липсва свобода. Тук пазарът е поделен между няколко крупни производители, а не между множество такива, както е при съвършенната конкуренция. Свободният пазар е разработен от Адам Смит – т.нар. невидима ръка. Икономистите днес я откъсват от общия контекст без да се съобразяват с времето и обстоятелствата.

Регулиран пазар. Той е развита форма на пазарната икономика, съчетаваща принципите на свободата на пазара с тези на социалния ред и социалния прогрес. Това е съвкупност от условия, закрепени в съответни правнонормативни актове и механизми, които придават на пазара определена насока на движение и социална насоченост. Хората днес не могат да се опанят на пазарната стихия. Стихийното неосъзнато поведение може да доведе до сериозни негативни последици. За това пазарните процеси трябва да се регулират.

Пазарът трябва да се подчинява на определени правила. Джон Кейнс, а по късно и Йозеф

Шумпетер доказват, че без контрол на пазара не може да се осъществи сложното производство, че без такъв контрол са невъзможни техническото развитие и напредък.

Свободата на развитие на пазарната система на определен етап преминава в регулираща система. Саморегулиращия пазар се допълва от регулиращия. Свободата не изчезва, а придобива друг характер. Съществува не просто свобода на пазара, т.е. кой каквото си иска да прави, а свобода в рамките на необходимостта. Свободата е подчинена на определени правила изакони. Няма свобода без необходимост. Свободата на пазара се противопоставя не на необходимостта, на принудата. Тя е ограничена и е възможност да се осъществяват цели.

От тук и извода: не съществува изобщо свобода, а свобода като възможност за вземане на решение в съответствие с показване на необходимостта.

При оскъдност на ресурсите свободата е ограничена от множество фактори – цени, конюнктура и пр. Това налага държавата да се намесва в икономиката. Критерият за тази намеса трябва да произхожда от необходимостта пазарът по-пълно да функционира и да удовлетворява общественото потребление. Държавното регулиране е непоклатим принцип на отворената икономика. Намесата на държавата в икономиката се определя и от следните обстоятелства:

1. борба с нищетата и мизерията
2. да оказва помощ на хората
3. да защитава гражданите от експлоатацията на неограничения капитализъм.

Преходът към пазарна икономика не означава обществото изцяло да се подчини на пазарните механизми. При цялата си значимост ролята на държавата не намалява, а се увеличава. Тя трябва да отстрани недостатъците на пазара.

И така две са гледните точки по отношение на пазара:

1. пазара е толкова съвършен, че е в състояние да се справи със всяка една задача, при това по-евтино и по-ефективно от държавното регулиране.
2. пазарната стихия поражда анархия и социална изгода.

В действителност абсолютизацията на второто схващане е погрешна. Има сфери където пазарът се справя по-добре, но съществуват и такива, където регулирането е за предпочитане. Кой вариант ще се избира зависи от икономическата изгода.

Социално пазарно стопанство. То е призвано да съедини предимствата на пазарната система със социална справедливост и социална защита, да постави бизнеса в служба на обществения прогрес. То решава както икономически, така и социални задачи. Такива се свеждат, за да се създадат условия в сферата на труда, социално застраховане, помощи за безработни, развитие на

здравеопазването, образованието, културата, да развива т.нар. икономика на знанията.

Мерило за състоянието на социално пазарното стопанство е брутният вътрешен продукт.

Форми на организацията

Powered by

Bukvar.bg

Image not found

© 2010-2024